

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	
Изходящ №	дата 201 г.
Входящ № 194	дата 19.03. 2024г.
София 1113, бул. Шипченски проход № 52, бл. 17 тел.: 02/ 979 29 98 ; факс: 02/ 870 21 91	

РЕЦЕНЗИЯ

ОТ ПРОФ. Д-Р ЙОРДАНКА ГЕШЕВА, ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ ПРИ БАН

ЗА ПУБЛИКАЦИИТЕ НА ГЛ. АС. Д-Р ЧАВДАР ВЕТОВ, УЧАСТНИК В
КОНКУРСА ЗА ДОЦЕНТ ПО ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 2.2. ИСТОРИЯ И
АРХЕОЛОГИЯ, НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ „ДОКУМЕНТАЛИСТИКА,
АРХИВИСТИКА И ПАЛЕОГРАФИЯ (ВКЛ. ИСТОРИОГРАФИЯ И
ИЗТОЧНИКОЗНАНИЕ)“ (ВИЗУАЛНИ ИСТОРИЧЕСКИ ИЗВОРИ) ЗА НУЖДИТЕ НА
СЕКЦИЯ „ПОМОЩНИ ИСТОРИЧЕСКИ НАУКИ И ИНФОРМАТИКА“,
ПУБЛИКУВАН В ДЪРЖАВЕН ВЕСТНИК, БР. 97 ОТ 21.11. 2023 Г.

Гл. ас. д-р Чавдар Венелинов Ветов е роден през 1977 г. в София.
Завършва 121 СОУ „Георги Измирлиев“ през 1995 г. Дипломира се с
бакалавърска степен в специалност История в Софийския университет „Св.
Климент Охридски“ през 2003 г. Магистърска степен получава през 2005 г.
в катедра „Нова и съвременна история“ на Софийския университет. През
2012 – 2015 г. е редовен докторант в Института за исторически изследвания
при БАН към секция „Помощни исторически науки и
информатика“ (ПИНИ). Дисертация на тема: „Фотодокументите (XIX –
средата на XX в.) като исторически извори и тяхното съхранение в
архивните институции“ защитава през 2015 г. и получава
Общообразователна и научна степен „доктор“. В годината след приключване
на докторантурата започва работа като учител по история в 105 СОУ
„Атанас Далчев“ в София. По същото време печели конкурс за асистент, а
през 2018 г. за главен асистент в Института за исторически изследвания
(ИИСТИ) към Българска академия на науките (БАН).

В конкурса за доцент в обявения по искане на секция ПИНИ конкурс, гл. ас. д-р Ветов е единствен кандидат. Явява се с монографията „Българското националноосвободително движение през погледа на фотографията“. С., 2023, 304 стр., както и с 18 статии и студии, три от тях в съавторство. Попълнените наукометрични таблици отговарят на изискванията и отразяват активна научна дейност.

Името на гл. ас. д-р Чавдар Ветов все по-трайно се свързва с изследване на историята и постиженията на фотографията по българските земи и в Княжество/ Царство България. Д-р Ветов започва да се занимава с фотографията като извор, с фотографски снимки и илюстрации още с докторската си дисертация, която беше високо оценена както от секция ПИНИ, така и от научното жури. Темата, вече в значително по-различно направление продължава да вълнува автора и след защитата. Така в резултат на няколкогодишен упорит труд в архиви, музеи, библиотеки, след разглеждане и анализиране на множество сбирки със снимки и илюстрации, единични снимки, спомени и мемоари, след проучване на интересен материал за навлизането и за разпространението на фотографията по българските земи, Ч. Ветов осмисля и написва монографичния си труд, посветен на фотографското представяне и отразяване на националноосвободителното ни движение. Приложеният метод е проблемно-хронологичен и той най-пълно отговаря на целите и задачите на монографията.

Основна цел на изследването е да бъдат разгледани, описани и анализирани фотографиите, свързани с българското революционно освободително движение. От една страна, това са снимки на революционери, заснети в хайдушко или в четническо облекло или пък като цивилни, част от тях са правени в годините около събитията, други вече след Освобождението. От друга страна, са представени снимки на паметници, обекти и сгради, в т. ч. на кораба „Радецки“, на чествания и възстановки,

пряко свързани с революционното движение. В заглавието периодът не е цифрово обозначен точно поради характера на работата, но проблемно погледнато е ясно за какво става дума.

Книгата започва с кратко представяне на първите фотографии на българи, направени в чужбина. Показани са появата и развитието на фотографията по българските земи в периода около 50-те години на XIX век – дадена е кратка информация за чуждите фотографи, обикаляли нашите земи и направили първите фотографски заснемания на революционни и политически дейци. През 60-те години на XIX в. вече се проявяват и първите българи фотографи (всичко това в първа глава). Накратко е обърнато внимание на по-интересните биографии на най-известните фотографи – българи и чужденци, свързани с нашата история. Представени са множество снимки – великолепни образци на тяхното творчество. Разгледана е ролята на фотографиите за запазване на спомена за революционното ни движение, показан по един различен от повествованието начин. В книгата на д-р Ветов е очертано значението на снимковия материал като исторически извор. И още нещо: фотографията е представена като фактор за модернизацията на младата българска държава.

Издирени и проучени са снимки на революционни дейци в хайдушко, в четническо и в друго революционно облекло. Освен униформите на част от снимките се виждат и оръжията, с които са си служили борците за свобода – пушки, пистолети, саби и др. (втора глава). Представени са фотографии на революционери в униформи на Първата българска легия, четници от различни чети, Втората българска легия, Априлското въстание, Ботевата чета, Сръбско-турската война от 1875 г. Уточнявани са събитията, свързани с направата на тези фотографии. Освен някои характерни белези на снимките, обърнато е внимание и на историческата обстановка, в която е действал заснетият и неговия принос за революционното движение. По този начин снимката се вписва в конкретно историческо събитие.

Интересна и добре осъществена е идеята на автора да представи фотографиите на четници и революционни дейци преди и след освобождението, но вече не в четнически униформи, а в цивилно облекло (трета глава). Показани са и много фотографии на опълченци след Освобождението – свидетелства за стремежа да не бъде забравено тяхното дело. Освен че пазят спомена за събитията, тези снимки по различни начини говорят за обществената и политическата активност на заснетите персонажи, тъй като те участват в държавно-политическия живот, в партии, в Народни събрания, в обществени организации, в различни събития. Представени са много семейни снимки – обикновено със съпругите, с децата, някъде с родителите или с братята. По-малка част от тях са правени преди Освобождението, другите – след това. Вниманието заслужават множество групови снимки с революционери. Повечето от тях показват бившите революционери като участници в изграждането на свободна България.

Ролята на българите от опълчението в Руско-турската война (1877–1878 г.) е най-масовото участие в освободителното движение, поради това специално внимание е обърнато на фотографиите на опълченци (четвърта глава). Има снимки от времето около формирането на опълчението, и съвсем естествено много повече са от периода след това (персонални и групови). На някои от снимките бившите опълченци са използвали униформи от времето на опълчението, на други са в цивилно облекло; има възстановки на боеве и революционни действия.

Формирането и изграждането на модерната българска държава и на националната ни идентичност е свързано с проучването, запазването и популяризирането на българската история и културно-историческо наследство (пета глава). Така че съвсем целенасочено е отразена ролята на фотографиите в националноосвободителното движение, но и в процеса на изграждането, на модернизацията на държавата и обществото. Затова в

книгата са разгледани фотографии, целящи да запазят спомена за революционните борби – не само на участници, но и снимки на исторически сгради, свързани с революционното движение, местности с историческо значение както и други артефакти от близкото минало – в случая снимки на кораба „Радецки“, чествания, паметници. Издирени, проучени и показани са и снимки, отразяващи моменти от възстановки на различни събития – Априлското въстание, Ботевата чета, редица местни чети, локализиране на района и търсене лобното място на Ботев и т.н. В този случай снимките се превръщат в уникални свидетелства за стремежа на българското общество в края на XIX и в първите десетилетия на XX век към запазване спомена за историческото минало, както и за почитане на паметта на героите от освободителното движение. Идеята за снимките като исторически извор преминава през цялата монография.

Искам да отбележа и това, че в книгата са включени и показани (и то с пълни библиографски данни) повече от 500 фотографии, което говори за един упорит и целенасочен издирвателски и анализаторски труд от страна на автора – д-р Чавдар Ветов, за което той заслужава поздравления. За по-голяма част от илюстрациите авторът е издирил кой е фотографът или студиото, където е правена снимката, описва обстановката, мястото, събитието; разпознава и представя заснетите лица. Дадена е информация за фотографите (българи и чужденци), за ателиетата. Така че положеният от д-р Ветов труд спомага за обогатяване на историческата наука, за документиране на събития. Представени са реално съществували личности, обстановката, атмосферата на времето. И още нещо – при много от снимките се откроява отношението на обществото към събитията, проличава спомена за революционните борби. От книгата и от статиите на д-р Ветов може да се види позицията на обществеността към миналото: многобройните паметници, паметни плочи, бюстове на революционни дейци показват, че отдалите живота си за свободата на българите не са забравени; помни се и

тяхното дело. В редица случаи освен конкретните мемориали са представени и фотографии от чествания на годишнини или при откриване на монументите. От различните публикации на д-р Ветов в списания и сборници проличава ролята на фотографиите като фактор в процеса на запазване историческата памет за движението за освобождение и политическа независимост, тяхната роля за конструиране на националната идентичност.

Принос на монографията е, че за пръв път събития, личности и обекти от националноосвободителното движение са представени в съчетание от изображение и текст. Изследването не е албум, не е каталог, но не е и само текст, допълнен с фотографии. Тук акцентът е разделен по равно – текст и снимка се допълват един друг. Информацията, поднесена по този начин създава уникална и автентична картина на освободителното движение, каквато до момента не е правена в други български изследвания.

При подготовката на монографията д-р Ветов внимателно проучва редица фондове в Български исторически архив към НБКМ; Научния архив на БАН; Научния архив на ИИСТИ; Централния държавен и редица регионални архиви. Така в книгата фотографиите вече не са допълнение към текста, а се превръщат в основен градивен материал. Към някои от тях авторът с основание се отнася критично – сравнява екземпляри, открити в повече от едно архивохранилище, използва научна литература при съмнения за автентичността на изображението и т.н. В процеса на работа д-р Ветов използва множество монографии, статии и студии, справочни издания, сборки с фотографии, мемоари и пътеписи, публицистика, периодичен печат. На базата на тази разнообразна литература е създадена широка и автентична многообразна картина на революционното движение и на участниците в него.

Безспорен факт е, че в последните десетина години темата за фотографията и за нейната роля за опазване на историческата

действителност присъства сериозно в изследванията на д-р Ветов. И бих споменала, че това е едно системно надграждане в изследователската проблематика, в начина на представяне. Това личи не само от предложения за конкурса монографичен труд. То проличава и от статиите и студиите, които кандидатът публикува в последните години. Някои от тях са теоретични („Фотографските документи като извор за изследване на миналото“. – Родознание Genealogia, бр. 3-4/2012; „Фотографията и нейната роля в българското общество /признание и разпространение – от края на XIX век до 30-те години на XX век/4. – Bulgarian Historical Review, 2016/3-4; „Фотографските материали – евристичност и архивиране“. – Исторически преглед, 3-4/2014 и др.) Други статии са по-практично насочени („Изображенията на цар Борис III, публикувани в списание Илюстрация светлина“. – Сборник в чест на доц. А. Запрянова. С., 2023; „За някои портрети на наши революционни дейци“. – Наука, кн. 1/2021; „Споменът за освободителните борби на българите във фотографията след Освобождението“. – Исторически преглед, кн. 4/2022).

Бих обърнала внимание върху някои основни проблеми, залегнали в тези проучвания: всички те представят пред обществото определени исторически събития, чествания, подчертават отношението на хората към борците за свобода или пък съхраняват спомена за миналото, запазвайки не само образите на революционери и опълченци, на политически фигури, монарси, но и обстановка, облекло, униформи, маниери, привички, манталитет. И още нещо: авторът се стреми да даде най-краткия, но автентичен коментар към събитията, да изправи грешки и изкривявания, натрупани в миналото.

Трябва да бъде отбелязано участието на д-р Ч. Ветов в научно-изследователската и в научно-организационната дейност на секция „Помощни исторически науки и информатика“, в Института за исторически изследвания към БАН, в научни проекти (вкл. международни), в

редакционни екипи на сборници. През 2012–2015 г. взема участие в проекта „България – извори и документи“, организиран от ИИСТИ. По този проект участва в семинар, подготвя и представя презентация, написва студия, богато илюстрирана с фотографски материали. В следващите две години се включва в проекта с международно участие на секция ПИНИ „Външни миграции в България. XIX-XXI в.: историко-демографски, социално-антропологически и етнокултурни аспекти” / „In- and Out-Migrations in Bulgaria, 19th – 21st Centuries: Historical-Demographic, Social-Anthropological and Ethno-Cultural Aspects”.

Изнася публична лекция, съпроводена с презентация на тема „Фотографиите като исторически извор“ пред служители на Научния архив на БАН и пред студенти от Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ през 1915 г. На следващата година подготвя специална презентация във връзка с официалното представяне на том първи на История на БАН.

Чавдар Ветов беше протоколчик на Научния съвет на ИИСТИ в периода 2016 –2020 г., а също и секретар–протоколчик на секция ПИНИ от 2016 до 2021 г. включително. Има над 20 участия в научни конференции, кръгли маси, семинари и други форуми. Отбелязаните повече от 25 цитирания за последните 7–8 години показват, че авторът е разпознаваем в научната общност.

Бих препоръчала на д-р Чавдар Ветов да се вглежда по-внимателно в изписването на научния апарат. В монографията има различия в начина на отразяване на публикации в списания, в сборници, при отбелязване на издателства и издатели и т.н. В някои отношения той се е съобразявал с начина на представяне в КОБИС, в други случаи е използвал общоприети методи, някои от тях по-стари. Това обаче е довело до известно разнообразие и до нарушаване на единството на изграждане на научния

апарат. Така че в бъдещата си работа е добре д-р Ветов да бъде по-стриктен и прецизен в това отношение.

Като давам висока оценка за монографията, за студиите и статиите, както и за участието на гл. ас. д-р Чавдар В. Ветов в различни научни прояви, смятам, че той отговаря на всички изисквания да бъде избран на академичната длъжност доцент по обявения в Държавен вестник, бр. 97 /2023 г. конкурс по искане на секция ПИНИ към Института за исторически изследвания при БАН, за което и аз ще гласувам.

София, 12 март 2024

Рецензент:
(проф. д-р Й. Гешева)